

Egy szakmai eszmecsere meghívottjaként Makovecz Imre kifejtette véleményét arról, hogy a világkiállítás eszmei koncepciójának hiánya az egész vállalkozás eredményességét megkérdőjelezi. E hozzászólására hivatkozva a világkiállítás kormánybiztosa felkérte egy eszmei koncepció megfogalmazására. Ez a tanulmány (Ekler Dezső kiegészítéseivel és Gerő Balázs telepítési számításával együtt) elkészült. A kormánybiztos több, mint két hónap elteltével – lapzártánkig – nem válaszolt.

Makovecz Imre AZ 1996-OS BUDAPESTI VILÁG- KIÁLLÍTÁS ESZMÉJE

Bevezetés

Az olyan eszme, amely „ideologikus” nem ér semmit. Csak az a gondolat eszme, mely megvalósulni képes.

Tudomásul vesszük, mint megvalósulási feltételt a kijelölt helyszínt, a félkörgyűrűs, sugarras beépítést, azt, hogy a Duna Ny-i partján van, hogy a Haller útról a félszigeten át híd vezet a terület K-Ny-i tengelyében, hogy a kijelölt területet a XI. kerület felől több irányból is meg kell közelíteni.

A feltételek értékelése

A történelmi városok folyók mellé épültek. Ősi hagyomány, hogy a keleti part az élők partja, a nyugati a holtaké. Másként is fogalmazhatjuk: a nyugati parton a kor misztériumának beavatási helye, a múlt, a keleti oldalon a jelen és a jövő helyezkedik el. A félkörös beépítés több karéyban veszi körül a terület középpontját, és a híd nyugati hídfőjét. Régi, zárt, de kapukkal nyitott településhez hasonlít a beépítés. Ennek É-Ny-i, D-Ny-i bejárait, sugarait kapukkal kell ellátni. A három gyűrűt adottságként kezeltem azzal a kötelező követelménnyel, hogy a gyűrűk Duna-parti végeinél jel értékű vertikumnak és kikötőknek kell állniok, sőt a közutak „lenyomatait”, pontjai a Dunában folytatódjanak egy keleti imaginárius gyűrű formájában. A megismerés határproblémáinak egyik alrendszerét képezi a kommunikáció, a maga technikai, térbeli rendszerével, legális és illegális szervezeteivel, de a konkrét és személyes emberi kapcsolatok egész problémakörével is. „Kommunikáció” szó helyett *kapcsolatok* szót használnám magyarul.

Eszme

„Határterület” a kapcsolatokban

Határ a megismerés határa, az emberi élet határa; határterület maga a személyes élet, ha a születésben benne érezzük a preegzisztenciát és a halálban a halál utáni létet; határ a politikai határ is, mely nem feltétlenül igazol etnikai, történelmi, földrajzi, ökológiai határokat; határ a vasfüggöny, mely fizikailag megszűnt, lelkiileg, szellemileg nem. Határ minden különeműség elválasztó kontúrja, így határ a folyó és szárazföld elválasztó vonala, a férfi és nő léte, határ a civilizáció metatermészete és a teremtet világ természetete közötti határ, határ a Yang-Yin közötti dinamikus egybevághóság vonala, mely utal az eredeti egészre, határ maga Magyarország is többszáz éve Nyugat és Kelet között,

„Kompország”, melynek lényege saját határvoltában, önmaga ellentéteiben található.

De határnak tekinthető abból a szempontból is, hogy Magyarország ég és föld között létezett mindig, a birodalom, az „uruszág” nem latifundium, nem birtokolt terület, hanem a Szent Korona népe volt mindig, most is az. Határterület a válságot és katasztrófát előkészítő egyoldalú nyugati eredményorientáltság és a kelet kontemplatív léte között. Folytatnám, de fölöslegesnek érzem, mert a „határ” fogalom és életérzés szinonímáit hosszan lehet sorolni.

A gondolat tehát a „HATÁR” és az ebből eredő, jövőbe mutató új kapcsolatok (kommunikáció) világa.

Határterület megfogalmazásáról van tehát szó, az adottságok értékelése és megfogalmazása révén, és az ebből eredő rálátás eredményeképpen új kommunikációs fogalmak térbeli, építészeti és környezeti megvalósítása a világkiállítás formájában.

Konkrét javaslatok

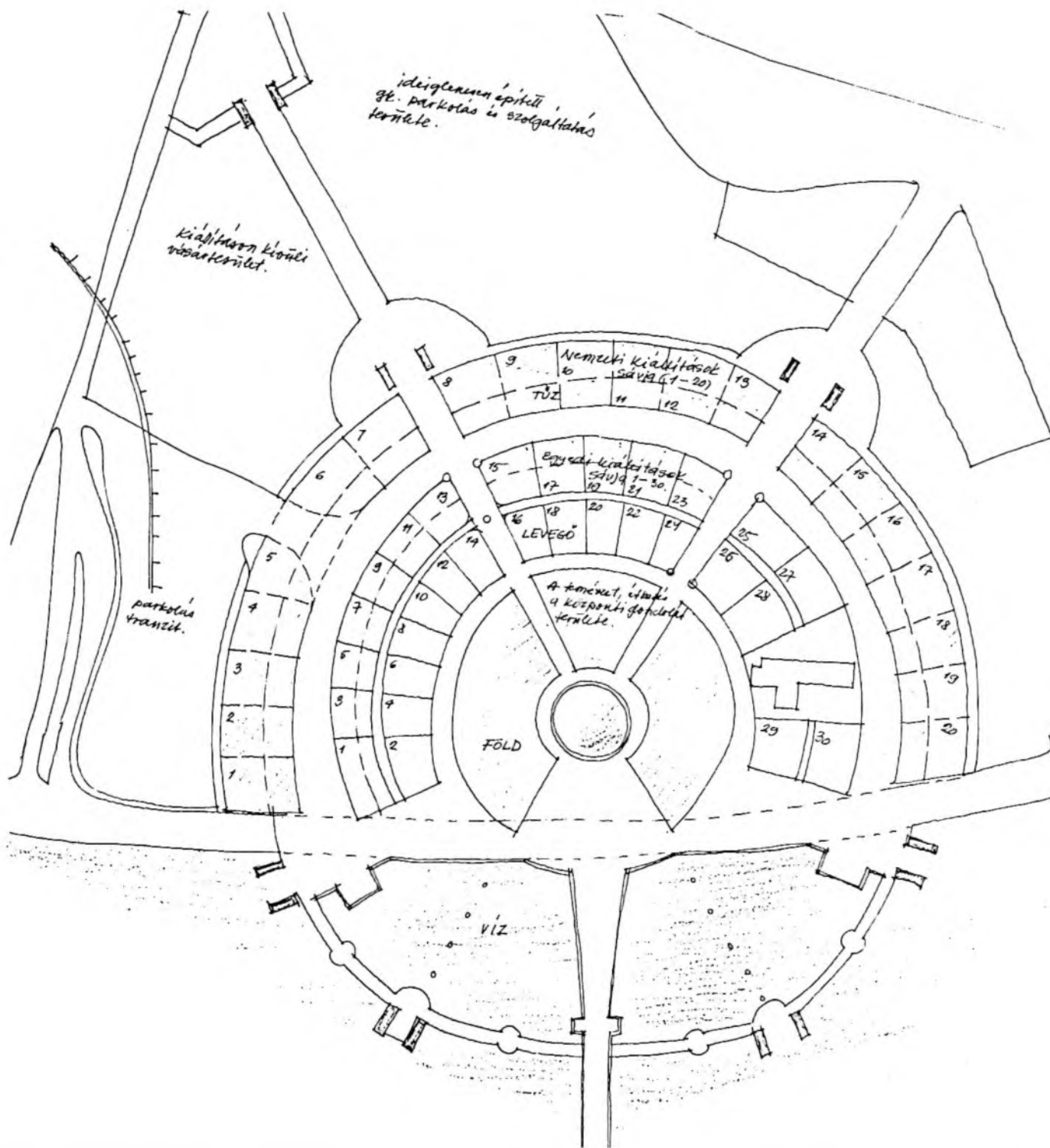
A félkörös terület kapuit úgy kell megfogalmazni, hogy a *kapu ősi „átlépés”*, tehát a határ problémái mind feladatban, mind épületformában megjelenjenek. A kapuk az égtájaknak, forgalomnak megfelelően különböznek.

A három gyűrű három zónát jelent. Külső gyűrű: (B kategóriás kiállítás) a nemzetek kiállítását tartalmazza olyan lefedő szerkezetekkel, melyeket nekünk kell megépítenünk. Olyan szerkezetre gondolok, melynek alakját, méreteit és jellegét motíválja égtáj, kapu, s az elosztás révén ismert nemzeti jelleg, de mint külső gyűrű a mai „civilizáció” termése. A tervezetést gondos előkészítés után sok tervező bevonásával koordináltan kell megoldani. (Gondosan ki kell dolgozni a pályázat és megbízások rendjét.)

A második gyűrűben a szervezettebb építőipar (ragasztott faszerkezetek, Calatrava szellemi modellje), természetes anyagok ipari szerkezetei jelennének meg.

A harmadik zóna a föld megmozgatásával a „land art” hagyományainak felhasználásával épülne, ahol a föld és víz szimbiózisában kellene a tervezőknek gondolkodniok. Sorrendben ezt a zónát követi a terület központja, melyet egy jelentős vertikális, kiemelkedő vagy lefelé irányuló „luk” hangsúly képviselne, ami tartalmazza a határ lényegét. A három zóna építészeti-tartalmi metamorfózisai itt természetes eszmei központot hoznának létre. Keletről ide fut a híd. A híd, mely jelkép értékű kell legyen, műremeknek kell lennie, melyet vagy Calatrava, vagy Soleri, vagy pályázaton olyan alkotó nyer meg, aki nem pusztán mérnöki művet hoz létre, hanem megérti a HÍD eszmei jelentőségét. A híd természetesen lehet provizórium is, de csak abban az esetben, ha koncepciózusan az, mind eszmei, művészi, mind műszaki értelemben. Ha a híd végleges szerkezet, gépkocsiforgalomra méretezett legyen. A híd keleti hídfője jelentős kapu legyen a földnyelv gondos, keleti jellegű beépítése szerint kialakítva.

Visszatérve a nyugati parti gyűrűk dunai csatlakozására, az itt kialakított kikötők mellett olyan, a közutal lezáró jelentős tömegű épületekre gondo-

lok, melyek vagy úszó, úsztatható tornyok, vagy stabil toronyszerű épületek, melyek a közönség és a Duna találkozását, a víz és a szárazföld és növényzet találkozását hivatottak képviselni, és konformak a gyűrűk építészeti „határ” koncepcióval.

Összefoglalás

Remélem érthetővé tudtam tenni, hogy a budapesti világkiállítás miért éppen a „határ” gondolatát válassza. Alapkonfliktusunk a kommunikáció szabad áramlásának gátoltsága politikai határok által, offenzív, egyoldalú tökemozgások által, Közép-Európa atomizálása által és a bank és

ipartörke a természettel ellenséges (emberi természet is) politikája által. A határprobléma feldolgozásával olyan példát állíthatunk Budapesten 1996-ban, ami eredménye annak a tudásnak, ami a kommunizmus felszámolása után itt fennmaradt és a világ hasznára lehet. *Határvárost* kell építeni Kelet és Nyugat, ég és föld, egyoldalú civilizáció és természet között, étellel teli, szabadon átjárható határt, hogy valóságos és érthető legyen a kapcsolatok, a kommunikáció megújításának szükségessége, és egyben bemutassuk, hogy mit tudunk mi gondolattal és tettekkel hozzátenni. Budapest, 1992. október hó